

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość Krosno Odrzańskie	
1. Nazwa Kościół obecnie pw. św. Jadwigi Śląskiej, dawniej pw. Najświętszej Marii Panny		2. Czas powstania XIII w.		4. Adres Plac św. Jadwigi Śląskiej 66-600 Krosno Odrzańskie Dz. nr 129	
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym					
				5. Przynależność administracyjna Województwo lubuskie Powiat krośnieński Gmina Krosno Odrzańskie	
Widok na elewację frontową (zachodnią)		Widok na elewację od strony ul. Zamkowej (elewacja północna)			
				6. Formy ochrony Rejestr zabytków, nr L-524/A Data wpisu: 12.04.1961 Lokalizacja na terenie zespołu urbanistyczno-krajobrazowego Krosna Odrzańskiego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 102 i 2179 oraz objęcie ochroną poprzez zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (MPZP 008)	
		Lokalizacja budynku na mapie			

8. Historia, opis i wartości

Kościół zlokalizowany we wschodniej części placu rynkowego, od południa graniczy z ulicą Pocztową, od wschodu Szkołą, a od północy Zamkową. W odległości 150 m od strony północno-wschodniej są usytuowane ruiny Zamku Piastowskiego. Fara maryjna powstała na zrębie kościoła ufundowanego przez księżną Jadwigę. Kościół bardzo wcześniej stanowił budowlę monumentalną. Na podstawie badań architektonicznych w obrębie wieży kościelnej ustalono, że najwcześniejsze zachowane fragmenty kościoła pochodzą z pierwszej połowy XIII w. Pierwotnie była to późnogotycka budowla ceglana, przebudowana na początku XVIII wieku w stylu barokowym. Pierwsze fundacje ołtarzy w kościele nastąpiły w latach 1384, 1405 i 1442. Pierwszy poważny pożar spopielił kościół w 1482 r. Przez cały XV w. Rada Miejska starała się wyposażać kościół w niezbędne dla celów liturgicznych rekwizyty. W latach 90-tych XVI w. zakończono prace przy organach, zawieszono w wieży kościelnej dzwon, odnowiono kopułę wieży. W 1597 r. po uderzeniu pioruna spaliła się wieża, organy uległy poważnej dewastacji, a w miejsce 38-cetnarowego dzwonu powieszono 2,5-cetnarowy. W roku 1619 wysiłkiem miasta podjęto remont świątyni, lecz w 1631 r. pożar przekreślił trud budowniczych. W cztery lata później kościół był już częściowo odbudowany. Po wojnie usunięto balkony i barokowe ołtarze. Kościół do 1954 r. obudowany był kamieniczkami mieszczańskimi, które w wyniku pożaru uległy zniszczeniu, a następnie w latach 50-tych podczas akcji usuwania zniszczeń powojennych, ostatecznie rozebrane. Najbliższe otoczenie kościoła to zieleń niska i krzewy. Budowla została wzniesiona z cegły na zaprawie wapienno - cementowej. Ściany zewnętrzne i wewnętrzne otynkowane. Obramienia okien stanowią pilastry i lizeny wyrobione w tynku. Gzymsy poziome na wieży akcentujące powały na wieży i pod dachem kościoła, wyprofilowane w cegle, następnie otynkowane. Sklepienie kościoła krzyżowe. W kruchcie zachodniej strop. Schody jednobiegowe, łamane w północnej przybudówce, zabiegowe w południowej. Wieża dachowa głównego korpusu płatwiowo- stółcowa z licznymi zastrzałami. W kaplicach i przybudówkach krokwiowo-jętkowa. Helm wieży o konstrukcji stalowo-kratownicowej. Pokrycie dachu głównego korpusu blachą. Przylegające od północy i południa czworoboczne kaplice także kryte blachą. Niskie przybudówki z obu stron wieży kryte papą. Posadzki w kościele i kaplicach ceramiczne, jak i w kruchcie, do której prowadzi kamienny próg. Otwory okienne niskie, szerokie, półkoliste, w dwóch kondygnacjach obiegające bryłę kościoła. Absyda wyposażona w okrągłe okno ponad czterema przyporami, których uskoki kryte są dachówkami. Drzwi dwuskrzydłowe z dekoracją florystyczną w postaci rombu umieszczonego w centrum, obitego listwami wzmocnionymi metalowymi ćwiekami. Naświetle półkoliste z metalowym podziałem na osiem pól. Analogicznie drzwi w części wschodniej prowadzące do południowej nawy kościoła. W obu parach drzwi zachowane proste. Ekrany metalowe. Nad drzwiami od strony wschodniej także metalowe wsporniki dźwigające daszek. Bryła kościoła na rzucie prostokąta. Do korpusu kościoła przylegają od północy i południa czworoboczne kaplice. Dominantą całości jest wieża od zachodniej strony kościoła. Dach mansardowy. Przylegające kaplice kryte dachami trójspadowymi. Dwie przybudówki przy wieży pokryte dwoma połaciami dachu namiotowego. Elewację główną organizuje bryła wieży kościoła z dwiema przybudówkami z obu stron i portykiem w części centralnej. Poziomy profil występujący na wysokości 1/3 wieży dzieli ją na dwie kondygnacje. Pierwsza tworzy wejście do kościoła, nad którym znajduje się okrągłe okno z nadprożem, zaś nad gzymsem w płycinie zamknięte półkoliście. Ten porządek obramowany został 4 boniowanymi pilastrami otynkowanymi. Ponad gzymsem ponownie okno z nadprożem analogicznym do okna organizującego portyk. Wyżej dwie pary okienek: jedno nad drugim, zamknięte ostrym łukiem. Nad nimi, na osi, pod gzymsem wieży okienko prostokątne nad płyciną wyrobione w tynku pod wydatnym gzymsem podtrzymywanym przez konsolki tworzące organkowy porządek dwulatarniowy. Helm wieży zwieńczony podwójną kopułą. Pod arkadami pierwszej latarni z trzech stron tarcze zegarowe. Wieża z bogatą dekoracją zakończona kulką i iglicą z krzyżem. Całość kryta blachą. Elewacja południowa zorganizowana rytmem przypór zaakcentowana dwukondygnacyjnym zespołem półkolistych okien z metalowym podziałem na 12 kwartałów. Elewacja północna analogiczna. Elewację wschodnią tworzy pięciobocznie zamknięta oszkarpowana absyda. W dwupolach zasugerowane okna zamknięte ostrymi łukami widocznymi w cegle pod tynkiem. Do wysuniętej absydy przylegają z obu stron ściany naw bocznych z oknami półkolistymi w dwu kondygnacjach. Do nawy południowej prowadzi wejście nakryte współczesnym daszkiem. Wnętrze trójnawowe, halowe pięcioprzęsłowe z rodzajem transeptu na osi poprzecznej. Nawy wydzielone parami czterech kolumn i półkolumn wspierających sklepienie. Kolumny podtrzymywane przez wydatne cokoły na rzucie kwadratu. Ołtarz główny barokowy. Część absydalną oddziela półkoliste założenie czterostopniowych schodów. Przy trzecim południowym filarze od zachodu - ambona. W portyku drzwi dwuskrzydłowe na zawiasach. Kruchtę od kościoła oddzielają współczesne, do połowy oszklone drzwi.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan ogólny budynku można określić jako dobry. W ramach projektu pn. „Piastowskie dziedzictwo Świętej Jadwigi Śląskiej w Krośnie Odrzańskim” – etap I, realizowanego w latach 2022-2023 przeprowadzono remont kościoła, który obejmował remont nawierzchni przy kościele wraz z poprawą skuteczności odwodnienia budynku kościoła, naprawę uszkodzonych murów i wykonania nowych tynków budynku kościoła oraz adaptację dzwonnicy na wieżę widokową.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

Ewelina Kisiel

Grudzień 2023

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków